

Нѣма възможност да се прослѣдятъ въ Турско ражданията, та да може научно да се покаже, че тѣ сж малко у турското население. Обаче въ статистикитѣ на Княжество България имаме добъръ бѣлѣгъ за това. Отъ изслѣдваніята, направени отъ г. Данаилова за 7 год. (1881—1889) се вижда, че у християнското население (съ малко изключения българско) ражданията сж срѣдно на 1000 души и на година 41·7, а у мухамеданското население само 23·5,¹⁾ ако се извади смъртността, прѣсмѣтната за сжщитѣ години (за християнитѣ 20·3, за мухамеданитѣ 14·7), вижда се, че християнското население расте годишно на 1000-та съ 21·4 жители, а мухамеданското само съ 8·8. Ако смѣтката бѣше направена по народности, разликата щѣше да бѣде още по-голѣма, понеже циганитѣ и помацитѣ, като по-плодовити, значително сж повлияли за повдиганье на ражданията у мухамеданитѣ. Само за турцитѣ ражданьето щѣше да бѣде по-низко.

Турското население на Полуострова е гинало много въ врѣме на чумнитѣ епидемии. Особно злѣ сж страдали конярскитѣ села въ равнинитѣ. Въ врѣме на появяване на епидемии, християнското население е бѣгало по планинитѣ, а турското си е стояло дома и съ фанатическо хладнокрѣвие посрѣщало болестята, която го съсипвала. Нѣмскиятъ ученъ Фалмерайеръ казва въ своитѣ пѣтни бѣлѣжки, че чумата прѣзъ XVIII. в. морила главно коняритѣ. Опустошенията били така ужасни, че изглеждало, многобройната конярска колония въ Тесалия да погине окончателно. Много села съвсѣмъ измрѣли.²⁾ Въ Македония е било сжщото. По спомени, запазени у населението, подиръ нѣмскитѣ войни прѣзъ XVII. в. чума съсипала конярскитѣ села въ долината на р. Лакавица, по пѣтя отъ Радовицъ за Щипъ.³⁾ Въ града Сѣръ цѣла турска улица била запусѣла отъ чума и завзета отъ християни.⁴⁾ Чумни епидемии съсипали една силна конярска колония около гр. Демиръ Хисаръ. Особно злѣ пострадала тая колония отъ чумата, която върлувала прѣзъ 1837—38 год. Въ село Крушово напр. имало цѣла турска махала съ джамия и теке. Подиръ чумата останали 8 къщи и толкова сж до днешенъ день, а около запусѣлото теке има голѣми турски гробища. Прѣзъ това врѣме се довършили турцитѣ въ неврокопскитѣ села Тешово и Лѣжи, отъ които има сега жалки останки.

¹⁾ Георги Т. Данаиловъ, Опытъ върху демографіята на България. Български Прегледъ, год. II. кн. XI. стр. 21.

²⁾ Fallmerayer, Fragmente, II. 232—233.

³⁾ Материали по изучаванieto на Македония, 392.

⁴⁾ Верковичъ, Топогр.-Этн. очеркъ Македоніи, 56.